

УКД 338

Мартинюк Л.А.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Лісовська М. А.
студентка
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ВІДПОВІДНО ДО НОВОЇ ФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

METHODOLOGY OF CALCULATING KEY FINANCIAL INDICATORS OF ENTERPRISE ACCORDING TO A NEW FORM OF FINANCIAL STATEMENTS

АНОТАЦІЯ

Дана стаття присвячена розгляду методології розрахунку основних показників фінансового стану підприємств України відповідно до нової форми фінансової звітності, затвердженої згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Ключові слова: фінансовий стан, майновий стан, ліквідність, рентабельність, платоспроможність, ділова активність підприємства, інтегральний показник оцінки фінансового стану.

АННОТАЦИЯ

Данная статья посвящена рассмотрению методологии расчета основных показателей финансового состояния предприятий Украины в соответствии с новой формой финансовой отчетности, утвержденной согласно Национальному положению (стандарту) бухгалтерского учета № 1 «Общие требования к финансовой отчетности».

Ключевые слова: финансовое состояние, имущественное положение, ликвидность, рентабельность, платежеспособность, деловая активность предприятия, интегральный показатель оценки финансового состояния.

ANNOTATOIN

This article is devoted to consideration of methodology of calculation of the main indicators of a financial condition of the enterprises of Ukraine according to a new form of the financial statements approved in accordance with National Accounting Standards No. 1 "General requirements for financial statements".

Keywords: financial position, property, liquidity, profitability, solvency, business activity, integral index.

Постановка проблеми. Фінансово-господарська діяльність підприємства в умовах ринкової економіки по-новому ставить питання регулювання його розвитку. Невтручання держави в господарську діяльність підприємств змушує їх самостійно шукати шляхи адаптації до ринкових умов, знаходити методи удосконалювання своєї діяльності для забезпечення нарощування економічного потенціалу і конкурентоздатності.

Фінансовий стан – це найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Всі суб'єкти господарювання, які здійснюють свою діяльність на засадах комерційного розрахунку, в умовах ринкової економіки повинні володіти методикою оцінки фінансового стану підприємства з метою оперативного управління активами і пасивами підприємства, досягнення високих кінцевих фінансових результатів,

забезпечення фінансової стабільності і належного іміджу підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема оцінки фінансового стану підприємства була об'єктом дослідження економічної науки і господарської практики впродовж тривалого часу. Сьогодні проблемним аспектам присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням фінансового стану підприємства, знайшли відображення у роботах таких економістів-дослідників, як Білик М.Д. [1], Котов І.Л. [1], Єлецьких С.Я. [2], Лисенко А.М. [3], Саленко О.В. [8] та ін.

Виділення невирішених раніше частин. В останні роки з'явилося досить багато публікацій, присвячених фінансовому аналізу, але питання оцінки фінансового стану розглянуто не систематизовано, наводяться різні способи розрахунків одних і тих самих показників, що спричиняє значні труднощі. Саме це обумовлює актуальність та вибір даної теми дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Визначення особливостей оцінки фінансового стану підприємства відповідно до нової форми фінансової звітності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Проблема ефективності діяльності господарюючих структур, виробництва та управління завжди посідала одне з центральних місць серед актуальних проблем економічної науки та практики. За умов більш активного переходу економіки України до ринкових відносин особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства за виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємств.

Фінансовий стан є комплексним поняттям і відображає рейтинг підприємства на фінансовому ринку, його кредито- і податкоспромож-

Таблиця 1

Показники оцінки майнового стану

Формула розрахунку за формою фінансової звітності з 2014 р.	Формула розрахунку за формою фінансової звітності до 2014 р.	Норм. значення
Коефіцієнт зносу основних засобів = сума зносу ОЗ / первісної вартість ОЗ		
$K_{зОЗ} = \frac{\phi 1 \text{ р. } 1012}{\phi 1 \text{ р. } 1011}$	$K_{зОЗ} = \frac{\phi 1 \text{ р. } 032}{\phi 1 \text{ р. } 031}$	↓
Коефіцієнт оновлення основних засобів = первісна вартість ОЗ, що надійшли за звітний період / первісна вартість ОЗ, наявних на балансі підприємства на кінець звітного періоду		
$K_{онОЗ} = \frac{\phi 5 \text{ р. } 260 \text{ (гр. 5)}}{\phi 1 \text{ р. } 1011 \text{ (гр. 4)}}$	$K_{онОЗ} = \frac{\phi 5 \text{ р. } 260 \text{ (гр. 5)}}{\phi 1 \text{ р. } 031 \text{ (гр. 4)}}$	↑
Коефіцієнт вибуття основних засобів = первісна вартість ОЗ, що вибули за звітний період / первісна вартість ОЗ, наявних на балансі підприємства на початок звітного періоду		
$K_{вОЗ} = \frac{\phi 5 \text{ р. } 260 \text{ (гр. 8)}}{\phi 1 \text{ р. } 1011 \text{ (гр. 3)}}$	$K_{вОЗ} = \frac{\phi 5 \text{ р. } 260 \text{ (гр. 8)}}{\phi 1 \text{ р. } 031 \text{ (гр. 3)}}$	$K_{вОЗ} < K_{онОЗ}$

Джерело: складено автором [2; 3; 5; 6]

Таблиця 2

Показники ліквідності підприємства

Формула розрахунку за формою фінансової звітності з 2014 р.	Формула розрахунку за формою фінансової звітності до 2014 р.	Норм. значення
Коефіцієнт покриття = оборотні активи / поточні зобов'язання		
$K_{п} = \frac{\phi 1 \text{ р. } 1195}{\phi 1 \text{ р. } 1695}$	$K_{п} = \frac{\phi 1 \text{ р. } 260}{\phi 1 \text{ р. } 620}$	>1
Коефіцієнт швидкої ліквідності = найбільш ліквідні оборотні засоби* / поточні зобов'язання		
$K_{ш.л.} = \phi 1 \text{ (р. } 1195 - \text{ р. } 1100 - \text{ р. } 1110) \div \phi 1 \text{ р. } 1695$	$K_{ш.л.} = \phi 1 \text{ (р. } 260 - \text{ р. } 100 - \text{ р. } 110 - \text{ р. } 120 - \text{ р. } 130) \div \phi 1 \text{ р. } 620$	0,6-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності = грошові засоби та їх еквіваленти і поточні фінансові інвестиції / поточні зобов'язання		
$K_{аб.л.} = \frac{\phi 1 \text{ (р. } 1160 + \text{ р. } 1165)}{\phi 1 \text{ р. } 1695}$	$K_{аб.л.} = \frac{\phi 1 \text{ (р. } 220 + \text{ р. } 230 + \text{ р. } 240)}{\phi 1 \text{ р. } 620}$	>1 ↑
Чистий оборотний капітал, ум. од. = оборотні активи – поточні зобов'язання		
$Чок = \phi 1 \text{ (р. } 1195 - \text{ р. } 1695)$	$Чок = \phi 1 \text{ (р. } 260 - \text{ р. } 620)$	>1 ↑

*Найбільш ліквідні оборотні активи – грошові засоби та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції та дебіторська заборгованість

Джерело: складено автором [2; 3; 5; 6]

Таблиця 3

Показники платоспроможності підприємства

Формула розрахунку за формою фінансової звітності з 2014 р.	Формула розрахунку за формою фінансової звітності до 2014 р.	Норм. значення
Коефіцієнт платоспроможності (автономії) = власний капітал / пасив		
$K_{пл.} = \frac{\phi 1 \text{ р. } 1495}{\phi 1 \text{ р. } 1900}$	$K_{пл.} = \frac{\phi 1 \text{ р. } 380}{\phi 1 \text{ р. } 640}$	>0,5
Коефіцієнт фінансування = залучений капітал / власний капітал		
$K_{ф} = \phi 1 \text{ (р. } 1595 + \text{ р. } 1695) \div \phi 1 \text{ р. } 1495$	$K_{ф} = \phi 1 \text{ (р. } 430 + \text{ р. } 480 + \text{ р. } 620 + \text{ р. } 630) \div \phi 1 \text{ р. } 380$	<1 ↓
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами = чистий оборотний капітал / оборотні активи		
$K_{заб.} = \frac{\phi 1 \text{ (р. } 1195 - \text{ р. } 1695)}{\phi 1 \text{ р. } 1195}$	$K_{заб.} = \frac{\phi 1 \text{ (р. } 260 - \text{ р. } 620)}{\phi 1 \text{ р. } 260}$	>0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу = чистий оборотний капітал / власний капітал		
$K_{ман.} = \frac{\phi 1 \text{ (р. } 1195 - \text{ р. } 1695)}{\phi 1 \text{ р. } 1495}$	$K_{ман.} = \frac{\phi 1 \text{ (р. } 260 - \text{ р. } 620)}{\phi 1 \text{ р. } 380}$	>0 ↑

Джерело: складено автором [2; 3; 5; 6]

Таблиця 4

Показники ділової активності

Формула розрахунку за формою фінансової звітності з 2014 р.	Формула розрахунку за формою фінансової звітності до 2014 р.	Норм. значення
Коефіцієнт оборотності активів = чистий дохід (виручка) від реалізації / середньорічна вартість активів		
$\text{Коб. а.} = \frac{\text{ф2 р. 2000}}{(\text{ф1 р. 1300 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	$\text{Коб. а.} = \frac{\text{ф2 р. 035}}{(\text{ф1 р. 280 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	↑
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості = чистий дохід (виручка) від реалізації / середньорічна величина дебіторської з аборгованості		
$\text{Коб. д. з.} = \frac{\text{ф2 р. 2000}}{(\text{ф1 р. 1125: 1155 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	$\text{Коб. д. з.} = \frac{\text{ф2 р. 035}}{(\text{ф1 р. 150: 210 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	↑
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості = чистий дохід (виручка) від реалізації / середньорічна величина кредиторської заборгованості		
$\text{Коб. к. з.} = \frac{\text{ф2 р. 2000}}{(\text{ф1 р. 1610: 1630 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	$\text{Коб. к. з.} = \frac{\text{ф2 р. 035}}{(\text{ф1 р. 520: 600 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	↑
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів = собівартість реалізованої продукції / середньорічна вартість матеріальних запасів		
$\text{Коб. зап.} = \frac{\text{ф2 р. 2050}}{(\text{ф1 р. 1100 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	$\text{Коб. зап.} = \frac{\text{ф2 р. 2050}}{(\text{ф1 р. 100: 140 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	↑
Коефіцієнт оборотності основних засобів = чистий дохід (виручка) від реалізації / середньорічна вартість основних засобів		
$\text{Коб. оз.} = \frac{\text{ф2 р. 2000}}{(\text{ф1 р. 1011 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	$\text{Коб. оз.} = \frac{\text{ф2 р. 035}}{(\text{ф1 р. 031 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	↑
Коефіцієнт оборотності власного капіталу = чистий дохід (виручка) від реалізації / середньорічна вартість власного капіталу		
$\text{Коб. вк.} = \frac{\text{ф2 р. 2000}}{(\text{ф1 р. 1495 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	$\text{Коб. вк.} = \frac{\text{ф2 р. 035}}{(\text{ф1 р. 380 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	↑

Джерело: складено автором [2; 3; 5; 6]

Таблиця 5

Показники рентабельності підприємства

Формула розрахунку за формою фінансової звітності з 2014 р.	Формула розрахунку за формою фінансової звітності до 2014 р.	Норм. значення
Коефіцієнт рентабельності активів = чистий прибуток (збиток) / середньорічна вартість активів		
$\text{Кр. а.} = \frac{\text{ф2 р. 2350/2355}}{(\text{ф1 р. 1300 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	$\text{Кр. а.} = \frac{\text{ф2 р. 220/225}}{(\text{ф1 р. 280 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	>0 ↑
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу = чистий прибуток (збиток) / середньорічна вартість власного капіталу		
$\text{Кр. вк.} = \frac{\text{ф2 р. 2350/2355}}{(\text{ф1 р. 1495 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	$\text{Кр. вк.} = \frac{\text{ф2 р. 220/225}}{(\text{ф1 р. 380 (гр. 3) + (гр. 4)}) \div 2}$	>0 ↑
Коефіцієнт рентабельності діяльності = чистий прибуток (збиток) / чистий дохід (виручка) від реалізації		
$\text{Кр. д.} = \frac{\text{ф2 р. 2350/2355}}{\text{ф2 р. 2000}}$	$\text{Кр. д.} = \frac{\text{ф2 р. 220/225}}{\text{ф2 р. 035}}$	>0 ↑
Коефіцієнт рентабельності продукції = дохід (виручка) від реалізації / витрати на виробництво та збут продукції		
$\text{Кр. пр.} = \frac{\text{ф2 р. 2190/2195} - \text{р. 2120} + \text{р. 2180}}{\text{ф2 (р. 2050} + \text{р. 2130} + \text{р. 2150)}}$	$\text{Кр. пр.} = \frac{\text{ф2 р. 100/105} - \text{р. 090} - \text{р. 060}}{\text{ф2 (р. 040} + \text{р. 070} + \text{р. 080)}}$	>0 ↑

Джерело: складено автором [2; 3; 5; 6]

ність і характеризується системою показників, які визначають на конкретну дату.

Відповідно до чинного законодавства України, фінансовий стан підприємства – сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні фінансові можливості підприємства [5].

З 19 березня 2013 р. набрало чинності Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73), відповідно до якого починаючи з I кварталу 2013 р. фінансова звітність підприємств складається за новою формою.

Інформація, наведена у фінансовій звітності суб'єкта господарювання, слугує основою для розрахунку показників його фінансового стану.

Об'єктивна оцінка фінансового стану може здійснюватися лише за допомогою системи показників, що детально та всебічно характеризують господарську діяльність підприємства, а саме: показники ліквідності; ділової активності; платоспроможності (фінансової стійкості) та рентабельності [8].

Оцінка майнового стану підприємства дає змогу визначити абсолютні й відносні зміни статей балансу за визначений період, відслідкувати тенденції їхньої зміни та визначити структуру фінансових ресурсів підприємства.

Для оцінки майнового стану доцільно розрахувати такі показники (коефіцієнти), які характеризують виробничий потенціал підприємства: коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів та коефіцієнт вибуття основних засобів (табл. 1).

Аналіз ліквідності підприємства дозволяє визначити спроможність підприємства сплачувати свої поточні зобов'язання. Оцінку ліквідності підприємства виконують за допомогою системи фінансових коефіцієнтів, які дозволяють зіставити вартість поточних активів, що мають різний ступінь ліквідності, із сумою поточних зобов'язань (табл. 2).

Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. Розглянемо основні показники платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства (табл. 3).

Аналіз ділової активності дозволяє проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки коефіцієнтів, зазначених в таблиці 4.

Важливість показників оборотності пояснюється тим, що характеристики обороту багато в чому визначають рівень прибутковості підприємства.

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання. Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників: коефіцієнта рентабельності активів, коефіцієнта рентабельності власного капіталу, коефіцієнта рентабельності діяльності та коефіцієнта рентабельності продукції (табл. 5).

Отже, для здійснення ретельної оцінки ефективності господарської діяльності підприємства слід розглядати цілий ряд абсолютних та відносних показників підприємства за певними блоками.

Проте для отримання найбільш об'єктивної оцінки фінансового стану необхідним є розрахунок інтегрального показника.

Методичною основою визначення інтегрального показника фінансового стану (Z) є метод багатофакторного дискримінантного аналізу. Базовий алгоритм багатофакторної дискримінантної функції для розрахунку інтегрального показника має такий вигляд [7]:

$$Z = a_1 K_1 + a_2 K_2 + a_3 K_3 + \dots + a_n K_n - a_0,$$

де $K_1, K_2, K_3, \dots, K_n$ – фінансові коефіцієнти, що визначаються на підставі даних фінансової звітності;

$a_1, a_2, a_3, \dots, a_n$ – параметри дискримінантної моделі, що визначаються з урахуванням вагомості та розрядності фінансових коефіцієнтів (для кожної галузі господарства параметри дискримінантної моделі мають свої значення);

a_0 – вільний член дискримінантної моделі (для кожної галузі господарства вільний член дискримінантної моделі має свої значення).

Відповідно до чинного законодавства України, визначено перелік фінансових коефіцієнтів для розрахунку інтегрального показника фінансового стану: коефіцієнт покриття, проміжний коефіцієнт покриття, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт покриття необоротних активів власним капіталом, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності, коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від звичайної діяльності, коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності позичкового капіталу за фінансовими результатами від звичайної діяльності [7].

Для отримання максимально об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства необхідним також є порівняння основних фінансових індикаторів з базисними величинами (середньогалузевими, нормативними, показниками кращих підприємств).

Висновки. Таким чином, фінансовий стан підприємства треба систематично й всебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить

критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білик М.Д., Котов І.Л. Фінансовий стан підприємства: теорія, методика, практика / М.Д. Білик, І.Л. Котов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5(144). – С. 86–92.
2. Єлецьких С.Я. Управління фінансовою стійкістю промислового підприємства : автореф. дис. ... док. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / С.Я. Єлецьких, Інститут економіки промисловості НАН України. – Донецьк, 2014. – 39 с.
3. Лисенко А.М. Особливості складання фінансової звітності з 2013 року та їх вплив на формування алгоритму розрахунку основних показників, що застосовуються у процесі аналізу фінансового стану підприємства / А.М. Лисенко // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2013. – № 5(74). – С. 68–73.
4. НАУ-Online. Словник законодавчих термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/>. – Назва з екрана.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. – Назва з екрана.
6. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України 26.01.2001 № 49/121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01/page>. – Назва з екрана.
7. Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування і погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України 1.04.2003 р. № 247 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0315-03/page>. – Назва з екрана.
8. Саленко О.В. Теоретичне обґрунтування взаємозв'язку категорій фінансового стану, економічного потенціалу і ефективності діяльності підприємства / О.В. Саленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. Серія «Економіка підприємства». – 2013. – № 44. – С. 175–179.